

ÇOCUK HAKLARINI İZLEME STRATEJİ BELGESİ (2022-2024)

Rengarenk Umutlar Derneği

DERNEK İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres: Ziya Gökalp Mah. Lale Sok. No 14

SUR-DİYARBAKIR

Telefon: 0 543 629 68 44

Web: www.rengarenkumutlar.org

E-Mail: info@rengarenkumutlar.org

Sosyal Medya Hesapları

Whatsapp: 0 543 629 68 32

Twitter: @rengarenkumutla

Instagram: [rengarenkumutlardernegi](https://www.instagram.com/rengarenkumutlardernegi)

Facebook: [RengarenkUmutlarDernegi/](https://www.facebook.com/RengarenkUmutlarDernegi/)

Yazım Tarihi: Temmuz 2020

Yürürlüğe girme tarihi:

Revizyon tarihi: Temmuz 2021

Onaylayan: Rengarenk Umutlar Derneği Yönetim Kurulu

Bu belge AB ETKİNİZ Programı desteği kapsamında hazırlanmıştır.

Rengarenk Umutlar Derneği

GİRİŞ

Rengarenk Umutlar Derneği; çocuk hak ve özgürlükleri temelinde uzun yıllar sahada çalışmış bir grup aktivist tarafından kurulmuştur. Rengarenk Umutlar Derneği, dezavantajlı mahallelerde yaşayan, risk altındaki, ayrımcılığa maruz kalmış kadın ve çocukların fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla hak temelli faaliyetler yürütmeyi hedefleyen Diyarbakır/ Sur merkezli bir sivil toplum örgütüdür.

Derneğin vizyonu; Çocukların çocuk hakları temelinde çocukluğunu çocuk gibi yaşadığı, barış içinde tüm hak ve hizmetlere eşit bir şekilde ulaşabildiği ve katılımlarının sağlandığı bir çocuk dünyası... Bunu yaratmak için daha geniş bölgelerde hizmet veren, eğitimde alternatif uygulanabilir modeller geliştiren, finansal ve insan kaynağıyla güçlü ve sürdürülebilir, ulusal ve uluslararası alanda örnek ve öncü bir RUMUD olmak.

Misyonu ise; Çocukların günlük rutin yaşantılarında, göç, çatışma ve doğal afetler dahil her türlü kriz zamanlarında, her türlü ihmal ve istismara karşı koruyucu ve önleyici çalışmalar yapmak. Barış kültürünü ve çocukların temel hakları olan üstün yarar, yaşama ve gelişme, katılım ve ayrımcılık yapmama doğrultusundaki çalışmalarını çocuklarla birlikte yeniden inşa etmek.

Bu belge Rengarenk Umutlar Derneği'nin 2020-2023 döneminde izleme çalışmalarına temel olan çocuk hakları yaklaşımını, izlemenin yöntem ve araçlarını, ilke ve değerlerini içermektedir. Ayrıca izleme sonrasında gerçekleştirilecek çalışmaları ile 3 yıl içerisinde izleme yapılacak öncelikli alanlar da yer almaktadır. Belgenin son bölümünde izleme çalışmaları temelinde derneğin öz değerlendirmesi bulunmaktadır.

I. TEMEL YAKLAŞIM

I.1.Çocuk Hakları

İnsanlar yalnızca "insan" oldukları için hak ve özgürlüklere sahiptir. Bu haklar herkes içindir ve bu hak ve özgürlüklerin hayata geçirilmesi yükümlülüğü devletlere ve kamu idaresine aittir.

Çocuk hakları insan haklarıdır ve her bir çocuğun "onurlu, saygın, özgür, eşit ve adil bir yaşam" sürmesi amacıyla onları koruyan ve özgürleştiren insan hakları alanının çok önemli ve ayrılmaz bir parçasıdır.

Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) çocukların haklarını en ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde ele alan insan hakları belgesidir. Sözleşme, çocukların en iyi biçimde yaşamalarını ve kendilerini tam anlamıyla gerçekleştirebilmelerini sağlamayı hedefler. Onların fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki bakımdan özgür, saygın, onurlu ve sağlıklı olarak gelişebilmesini amaçlar

Çocuk Hakları Sözleşmesi BM Genel Kurulu'nda 20 Kasım 1989'da benimsenmiş ve o tarihten bugüne değin dünyada en fazla sayıda devlet tarafından imzalanan insan hakları belgesi olma özelliğine kavuşmuştur. Bu belge ile devletlere çocuk haklarıyla ilgili dört temel ilke üzerinden yükümlülükler tanımlanmaktadır. Bu dört temel ilke; çocuğa yönelik ayrımcılık yasağı, çocuğun gelişme ve yaşam hakkı, katılım ve çocuğun yüksek yararındır.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin devletlere çocukların haklarıyla ilgili tanımladığı üç temel yükümlülük ise "saygı gösterme", "koruma", "yerine getirme"dir.

Devletlerin Çocukların Hakları Alanındaki Yükümlülükleri

Saygı Gösterme (İhlal Etmeme) Yükümlülüğü: Çocuk haklarının kullanılmasına müdahale etmemektir. Saygı duyma ya da ihlal etmeme yükümlülüğünü yerine getirmek için devletin tüm organlarının ve kuruluşlarının çocukların haklarının ihlal edilmesi ya da özgürlüklerinin kısıtlanması sonucunu doğurabilecek şeyleri yapmaktan kendini alıkoymasındır.

Koruma Yükümlülüğü: Bu yükümlülük devletin ve organlarının çocukların kişi ya da grup olarak haklarının başkaları tarafından ihlal edilmesini önlemek için gerekli tedbirleri almasını gerektirir. Bu aynı zamanda özgürlüklerin sınırlandırılmasının önlenmesini de içerir.

Sağlama Yükümlülüğü: Bu yükümlülük, devletin çocukların haklarını korumak için insan hakları enstrümanlarında tanımlanmış olan tedbirleri alıp, gerekli ortamı sağlamasıdır.

1.2. Çocuk Haklarını İzleme

İzleme, temel ve sistematik bir süreç ile hakların devletler tarafından uygulanması, bu uygulamaların değerlendirilmesi ve bu süreç içinde hakların hayata geçmesini sağlama anlayışının bir parçasıdır. İzleme insan hakları standartlarıyla uyumlu olacak şekilde, sürekli ve sistematik olarak veri toplama ve değerlendirme sürecine işaret eder.

Çocuk haklarının izlenmesi, bir ülkenin mevzuat ve uygulamalarının uluslararası çocuk hakları standart ya da normlarına uygun olup olmadığının anlaşılması için gerçekleştirilir.

İzleme hükümetler ve uluslararası mekanizmalar tarafından olduğu gibi sivil toplum örgütleri tarafından da yapılabilir. Sivil toplum örgütlerinin gerçekleştireceği izlemeler ile çocuk hakları uygulamaları hakkında derinlemesine bilgi toplanabilir, ihlaller görünür kılınabilir.

Sivil toplum örgütleri çocuk hakları izlemesi yaparak;

Çocuk hakları maddelerinden hangilerinin yaygın olarak uygulanmakta olduğunu,

Uygulamada karşılaşılan engeller ve zorlukları,

- Hakların ihlaline ilişkin uygulamaları çok net şekilde ortaya koyabilir ve böylece geliştirebilecekleri politika önerileriyle yerel ve ulusal düzeyde çocuk hakları politikalarına müdahale edebilirler.
-
-
-

Rengarenk Umutlar Derneği gerçekleştireceği izleme çalışmalarında bu yaklaşımı temel alırken 2022-2024 Strateji Belgesinde yer alan mevcut durum değerlendirmesine ve stratejik hedeflerine bağlı kalır. İzleme Stratejisi; derneğin, stratejik hedefleri arasında yer alan “ocuk Hakları İzleme Merkezi'nin Kurulması” altında ele alınmalıdır.

II. NEYİ, NASIL ve KİMLE İZLEMEK?

1. Amaç

Rengarenk Umutlar Derneği (RUMUD); yerel ve ulusal düzeyde ocuk hakları politikalarını çeşitli öznelerle birlikte izlemeye çalışır. RUMUD tüm izleme çalışmalarında;

- İzleme yaptığı alanda gerçekleşen ihlalleri görünür kılmayı,
- Bu ihlallerin ve etkisinin ortadan kaldırılmasını sağlamayı,
- Bir daha gerçekleşmemesi için yapılması gerekenlerin yaşama geçirilmesine ve etkili politikalar geliştirilmesine katkı sağlamayı hedefler.

İzleme alışmaları RUMUD için ayrıca “erken uyarı” sistemi olarak da kabul edilir. Yani RUMUD izlemesini yaptığı alanlara ilişkin elde ettiği verileri; faaliyetlerini yönlendirmede, strateji geliştirmede, araç ve yöntemlerini belirlemede kullanır. Benzer bir amaç bölgede ocuk haklarıyla ilgili çalışmalar yürüten kamu ve sivil alan için de geçerlidir.

RUMUD iki tür izleme yapar:

a. Durum izlemesi

- i. İnsan hakları ihlallerinin izlenmesi
- ii. Mevzuat değerliklik tasarıları ve yasalaşma süreçlerinin izlenmesi
- iii. Yasa ve politikaların uygulamalarının izlenmesi
- iv. İnsan hakları kurumlarının kuruluş ve gelişmelerinin izlenmesi

b. Vaka izlemesi

- i. **Dava** konusu edilmiş bir olayla ilgili hukuki sürecin izlenmesi
- ii. Bir ihtiyaç sahibine sunulan destek ve rehabilitasyon hizmetlerinin izlenmesi
- iii. Bir olaydaki diğer müdahale biçimlerinin izlenmesi

2. Kimi ve Neyi İzler?

RUMUD yerel ve ulusal düzeyde; ihlalleri, yasal düzenlemeleri, uygulamaları, yargıyı ve uluslararası insan hakları mekanizmalarını izler. Buna bağlı olarak izleme yapacağı kuruluşlar ve alanlar şöyledir:

- Yerel yönetimler,
- Merkezi yönetim
- İlgili Bakanlıklar
- Yargı Mekanizmaları
- Uluslararası İnsan Hakları Mekanizmaları
- Ulusal İnsan Hakları Mekanizmaları
- Medya
- Sivil toplum örgütleri

3. Kimle Birlikte İzleme Yapar?

Bölgede çocuk hakları ihlallerini görünür kılacak, verileri ortaklaştıracak bir sistematığın bulunmaması sebebiyle RUMUD izleme çalışmalarında işbirlikleri kurmayı önemser. İzleme çalışmalarında kurulacak işbirlikleri etkili savunuculuk yapabilecek araçları sunacaktır.

RUMUD'un izleme çalışmalarını birlikte yürütebileceği kuruluşlar şöyledir:

- İnsan Hakları Örgütleri
- Çocuk Alanında Çalışan Örgütler ve Girişimler
- Barolar
- Meslek Odaları ve Sendikalar
- Gazeteciler
- Meslek Elemanları
- Çocuklar
- Ebeveynler

İzleme yapılacak alana göre; her grupta farklı araç ve yöntemlerle izleme yapılacaktır. RUMUD birlikte izleme çalışması yapacağı grupların, çocuk haklarını izleme konusunda güçlenmesine ilişkin çalışmalar da yürütecektir.

III. İZLEME SÜRECİ

1. Veri Kaynakları

RUMUD çocuk hakları konusunda en uzman kişilerin çocuklar olduğunu düşünür ve bu yüzden öncelikli veri kaynağı ve izleme ortağı olarak çocukları kabul eder.

Çocukların yanı sıra;

- Çocuklarla ilgili tüm meslek elemanları
- Ebeveynler
- Medya
- Uluslararası, ulusal ve yerel düzeyde mevzuat (Yasa, yönetmelik, sözleşme, genelge vb.)

RUMUD'un veri kaynaklarını oluşturur.

2. İzleme Yöntemleri

RUMUD izleme çalışmalarında iki temel yöntem kullanır:

Vaka Temelli İzleme: Çocuk hakları ihlaline yol açan çeşitli uygulamanın, ihmalin tanımlanmasını, görünür kılınmasını içerir.

Gösterge Temelli İzleme: Gösterge, toplanan nicel ve nitel verilerin, kamuoyu ve politika yapıcılar için anlamlı bir formda özetlenmesidir. Hazırlanan çocuk hakları göstergeleri ile bir yükümlülüğü yerine getirmek için devlet tarafından gösterilen ya da gösterilemeyen gayretlerin sonucunu ve ne ölçüde yerine getirdiği ölçülür.

3. İzleme Araçları

RUMUD yapacağı izleme çalışmalarında her alana ve her hedef grubuna özgü araçlar seçer. Genel olarak belirlediği izleme araçları şöyledir:

Anket

- Medya taraması

Literatür taraması

Saha Çalışmaları

Yüz Yüze Görüşmeler- Mülakat

Odak Grup Çalışmaları

Mahkemelerin İzlenmesi

Yerinde izleme ve denetleme

Standartlaşma

İzleme sürecinin belirli bir standartta gerçekleşmesi gerekir. RUMUD standartlaşmayı sağlamak için uluslararası insan hakları belgelerini temel alır ve izleme yapacak kişilerle izleme çalışması öncesinde güçlendirme, ortak dil geliştirme konularında hazırlık çalışmaları yapılır. Bu standartlaşmayı sağlamak için çeşitli form, digital araçlar, programlar vb. kullanır.

4. İzleme Çalışmalarında Temel İlkeler

RUMUD genel strateji belgesinde yer alan temel ilkelerinin¹ yanı sıra izleme çalışmalarında aşağıdaki ilkeleri temel alır:

- Doğruluk; verilerin manipüle edilmeden kanıta dayalı olarak elde edilmesi ve yorumlanması.
- Gizlilik; kişisel verilerin ancak anonimleştirilerek kullanılması ile kişi güvenliğinin sağlanması
- Tarafsızlık; olay veya durumu ele alırken objektif yaklaşmak
- Cinsiyete Duyarlılık; kız, oğlan ve LGBTİ+ların cinsiyet kimliklerine dayalı karşılaştıkları durumu açığa çıkarır bir çalışma planının yapılması ve saha çalışmasında cinsiyet eşitliğinin sağlanması.

RUMUD, izleme çalışmalarında çocukların katılımını sağlamayı ayrı bir ilke olarak kabul etmektedir. Çocuklarla birlikte izleme yapmak üzere etik ilke ve kuralları ayrıca belirleyecektir.

IV. İZLEMEDEN SONRA

- RUMUD gerçekleştirdiği izleme çalışmalarını tamamladıktan sonra hedeflerine uygun olarak;
- Topladığı verileri raporlaştırarak ulusal ve uluslararası çocuk hakları mekanizmalarıyla, kamuoyuyla, ilgili kamu idaresiyle paylaşır.
- Özellikle vaka temelli izleme sonucunda ortaya çıkan hak ihlalleriyle ilgili hukuki süreçler yürütür ya da yürütülmesini sağlar.
- Verileri insan hakları ve çocuk hakları örgütleri ile paylaşarak etkili ortak savunuculuk stratejileri geliştirilmesini gerçekleştirir.
- İzleme sonuçlarını temel alarak merkezi ve yerel yönetimin çocuk haklarına dair politikalarını etkilemek için savunuculuk yapar.
- İhlalin ortadan kalkması ve cezasız kalmaması için çalışmalar yürütür, işbirlikleri kurar.
- Denetim mekanizmalarının işletilmesini sağlar.
- İhlallere karşı politikalar üretmek için dayanışma süreçlerini başlatır, yeni ittifaklar kurar.

1 Hak temelli, Eşitlik, Katılımcılık, Hesap verebilirlik/ Şeffaflık, Çok dillilik, Çocuk Odaklılık

VI. 2022-2024 YILLARI ARASINDA İZLEME YAPILACAK ÖNCELİKLİ ALANLAR

- Kriz ve Olağanüstü Dönemlerde (Çatışma, Küresel Salgın, Afet , Ekonomik Kriz, vb.) Çocuk Haklarının İzlenmesi
- Çocukların Anadil Kullanımının İzlenmesi
- Erken yaşta ve zorla evlilikler
- Erken çocukluk eğitiminde fırsat eşitliği

*Çocukların Oyun Hakkı ve Çocuk İşçiliği gibi gerçekleştirilen izleme çalışmaları belli periyodlarla karşılaştırmalı olarak izlenmeye devam eder².

VII.İZLEME ÇALIŞMALARINA DAİR ÖZ DEĞERLENDİRME

- RUMUD'un izleme çalışmaları kapsamında öz değerlendirmesinde aşağıdaki tespitler temel alınmaktadır:
- Özellikle bölgede yaşanan çatışma döneminin ardından kamu kurumlarına erişimde, diyalog ve işbirliklerinde kısıtlılık söz konusudur.
- Bölgedeki yerel yönetimlere kayyum atanmış olması yerel yönetim izleme çalışmalarında engel oluşturabilmektedir.
- RUMUD'un izleme yapacağı yerel alanın bulunduğu bölge çatışmalı politik bir alanda bulunmaktadır. Bu durum çocuk hakları ihlallerinin yoğun olabilmesine yol açarken izleme çalışmasında; güvenlik, bilgiye erişim gibi konularda sınırlılıklar yaratabilmektedir.
- RUMUD ekibi izleme sonuçlarını paylaşarak değişim yaratmaya katkı verecek uluslararası çocuk hakları mekanizmaları hakkında yeteri kadar bilgi sahibi değildir.
- RUMUD bizzat hak ihlallerinin yaşandığı sahada faaliyet yürüten bir dernek olduğu için çocuk hak ihlallerine ilişkin veriye ulaşma olanakları geniştir.
- Derneğin izleme çalışmaları için ayırdığı bir bütçe ve insan kaynağı oluşturulmaya başlanmış ve bu konuda izleme stratejileri ile ilgili stratejilerini güçlendirmeyi hedefleyerek eylem planlarının hazırlıkları sürdürmektedir.

2 Çocuklarla çalışma ilke ve kurallarının hazırlanması ve forma eklenmesi